

YENİ YİYECEK DENEME KORKUSU VE YENİ YİYECEK DENEME ARZUSU İLE İLGİLİ YAPILMIŞ ULUSAL ÇALIŞMALARIN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ

 Erşan YILDIZ^a

Özet

Bu araştırmada, *Food Neophobia* (Yeni yiyecek deneme korkusu) ve *Food Neophilia* (Yeni yiyecek deneme arzusu) ile ilgili ulusal alanda yapılan bilimsel çalışmaların Bibliyometrik açıdan analiz edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın amacı çerçevesinde; ulusal anlamda alanyazın taraması yapılmıştır. Literatür taramaları sonucunda, elde edilen veriler incelenmiş ve birçok farklı kriter üzerinden değerlendirilmiştir. Araştırmadan elde edilen verilerin sonuçlarına göre; Türkiye’de ulusal alanda yeni yiyecek deneme korkusu ve yeni yiyecek deneme arzusu kavramları ile ilgili yayınlanmış en eski çalışmanın 2013 yılında yayınlanan bir bildiri olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, ilk makalenin 2014 yılında ve ilk tezin de 2018 yılında yayınlandığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla konu ile ilgili yapılan çalışmaların çok yeni olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte; çalışmaların çok yeni olmasından dolayı, yayınlanan bilimsel çalışmaların sayısı olarak azlığı da dikkat çekmektedir. Araştırmadan elde edilen en dikkat çekici verilerden bir tanesi de Yeni yiyecek deneme korkusu ve Yeni yiyecek deneme arzusu İngilizce kavramlarının Türkçeye çevrilmesinde araştırmacıların arasında bir fikir birliğinin olmadığı tespit edilmesidir. Dolayısıyla, konu ile alakalı kavramların Türkçeye farklı farklı tercüme edildiği bulgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yeni yiyecek deneme korkusu, Yeni yiyecek deneme arzusu, Ulusal çalışmalar, Bibliyometrik analiz.

BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF NATIONAL STUDIES ON FOOD NEOPHOBIA AND FOOD NEOPHILIA

Abstract

In this research, it is aimed to analyze the scientific studies conducted in the national field on Food Neophobia and Food Neophilia in terms of bibliometrics. Within the framework of the purpose of the research; A national literature review was conducted. As a result of literature reviews, the data obtained were examined and

^a Dr. Öğr. Üyesi, Erciyes Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, eyildiz@erciyes.edu.tr
Makale Geliş Tarihi: 26.05.2022, Makale Kabul Tarihi: 18.07.2022

evaluated on many different criteria. According to the results of the data obtained from the research; It has been determined that the oldest published study on the concepts of Food Neophobia and Food Neophilia in Turkey is a paper published in 2013. In addition, it was determined that the first article was published in 2014 and the first thesis was published in 2018. Therefore, it is understood that the studies on the subject are very new. With this, due to the fact that the studies are very new, the scarcity of published scientific studies is also noteworthy. One of the most striking data obtained from the research is that there is no consensus among the researchers on the translation of the English concepts of Food Neophobia and Food Neophilia into Turkish. Therefore, it has been found that the concepts related to the subject are translated into Turkish differently.

Keywords: Food neophobia, Food neophilia, National studies, Bibliometric analysis.

Giriş

Geçmişten günümüze canlıların hayatta kalabilmeleri için olmazsa olmazlardan olan beslenme konusu birçok araştırmaya konu olmuştur ve olmaya da devam etmektedir. Beslenme; sağlığı muhafaza etmek, geliştirmek ve yaşam standardını yükseltmek amacıyla vücudun ihtiyaç duyduğu besin öğelerinin ve gruplarının yeterli, dengeli ve uygun zaman ve miktarlarda vücuda bilinçli bir şekilde alınmasıdır (Aymanıkuy & Sarıoğlan, 2007). Beslenmenin tanımında ifade edildiği gibi beslenmenin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmesi sanıldığı kadar kolay olmamaktadır. Kişilerin tercihlerinin yanında tercihlerini etkileyen kişisel özellikler gibi birçok unsur da devreye girmektedir. Özgen, (2014) ve Olabi vd., (2009) tarafından yapılan çalışmalarda (aktaran Yiğit & Doğdubay, 2020); Bir bireyin yemek tercihlerinin, kişinin sahip olmuş olduğu damak tadı, sağlık durumu, sosyal statüsü, gelir durumu, kişisel ve sosyal faktörler, dini inancı, yeme-içme alışkanlığı, yaşadığı çevre ve diğer psikolojik unsurlara bağlı olarak şekillendiği ifade edilmektedir.

Yiyecek tercihlerini etkileyen sosyo-kültürel ve psikolojik faktörler olarak ta ifade edilen, yeni yiyecek deneme korkusu ve yeni yiyecek deneme arzusu bu çalışmanın ana konusunu oluşturmaktadır. Konuyla ilgili yapılan ulusal çalışmalarda, *Food Neophobia* ve *Food Neophilia* kavramlarının Türkçeye farklı şekillerde çevrildiği görölmektedir. *Food Neophobia* kavramının; yiyecekte yenilik korkusu, yiyecek neofobisi, yeni yiyecek korkusu, yiyecekte yenilikten korkma, yenilikten korkma vb., *Food Neophilia* kavramının ise; yeni yiyecek arayışı, yeni yiyecek arzusu, yenilik arama, vb. şekillerde Türkçeye çevrildiği anlaşılmaktadır. Bu çalışmada; yiyecek deneme korkusu ve yeni yiyecek deneme arzusu şeklinde kullanılacaktır.

Bir diğer önemli konu ise, ulusal ve uluslararası alanyazında yiyecek deneme korkusu ve yeni yiyecek deneme arzusu geçerliliği kanıtlanmış ölçekleri çerçevesinde yiyecekle ilgili kişilik özelliklerinin tek bir özelliği olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla ikisi birlikte değerlendirilmektedir. Yiyecekte çeşitlilik arama ise yiyecekle ilgili kişilik özelliklerinin ayrı bir özelliği olarak görölmektedir. Bu çalışmada yiyecek deneme korkusu ve yeni yiyecek deneme arzusu ile ilgili yayınlanmış ulusal çalışmalara ele alınmaktadır.

Alanyazında yeni yiyecek deneme korkusu ve yeni yiyecek deneme arzusu ile ilgili ortaya çıkan durumların turist/tüketicinin gıda tüketimini etkileyen sosyo-kültürel ve psikolojik faktörler çerçevesinde ele alındığı anlaşılmaktadır. Mak vd., (2012) tarafından yapılan çalışmada, sosyo-kültürel ve psikolojik faktörler; kültürel ve dini etkiler, sosyo-demografik faktörler, yiyeceklerle ilgili kişilik özellikleri, maruz kalma etkisi ve geçmiş deneyim ve motivasyon faktörleri şeklinde ifade edilmiştir. Dolayısıyla bu faktörlerden bir tanesinin de yiyeceklerle ilgili kişilik özellikleri olduğu anlaşılmaktadır.

Yeni yiyecek deneme korkusu ve yeni yiyecek deneme arzusu incelendiğinde yiyeceklerle ilgili kişilik özellikleri kapsamında değerlendirilen üç önemli özellikten (bir diğeri ise yiyeceklerde çeşitlilik arama/*food variety seeking*) ikisi olduğu anlaşılmaktadır. Bireylerde ortaya çıkan yeni yiyecek deneme korkusunun, karşılaşılan bir durumdan kaynaklı davranış özelliği olabileceği gibi; aşına olmadığı yabancı yiyecekleri denemeyi reddetmesinden dolayı kişisel bir özellik olarak da ortaya çıkabilmektedir (Pliner vd., 1993). Yiğit ve Doğdubay'a (2020) göre, yeni yiyecek deneme korkusu bir psikolojik faktördür.

Pulluk, (2022) tarafından yapılan çalışmada; korkunun, insanın içinde var olan, rahatsızlık hissi veren, uyarıcı bir tepki şeklinde yaşamın bir parçası olan bir mekanizma olduğu ve daha önceden tüketmediği ve görmediği besin vb. ile karşılaştığında bu durumun doğuştan sahip olduğu korku duygusunu da açığa çıkardığı ifade edilmektedir. Bu bağlamda, alanyazında yeni yiyecekler karşısında yaşanan korkular, yeni yiyecek deneme korkusu olarak dile getirilmektedir. Yeni yiyecek deneme korkusu, insanlar başta olmak üzere hem ot hem de et yiyen her canlı türünün bir özelliğidir (Loewen & Pliner, 1999). Yeni yiyecek deneme korkusu ile ilgili birçok tanım bulunmaktadır. Bu tanımların içerisinde en eski tanımlardan biri, Pliner ve Hobden (1992) tarafından yapılan çalışmada; kişinin alışık olmadığı yiyecekleri geri çevirmesi, görmediği ya da değişik görünen yiyeceklerle karşı direnmesi ve alışık olmadığı yiyeceklerle karşı kontrollü davranması şeklinde tanımlanmaktadır. Bir diğer tanımda ise, yeni yiyecek deneme korkusu, yeni yiyeceklerin tüketilmesinde ortaya çıkan isteksizlik ve/veya bu yiyeceklerin yemekten kaçınılması şeklinde (Hwang & Lin, 2010) ifade edilmektedir.

Mak vd., (2017); Wadolowska vd., (2008) tarafından yapılan çalışmalarda (aktaran Üzülmöz & Akdağ, 2018); Yeni yiyecek deneme korkusuna sahip olan kişilerin korku seviyelerinin; "sosyal etkiler, davranışsal ve psikolojik faktörler (öfke, duygusallık, depresyon ve kaygı vb.), sosyo-demografik faktörler (yaş, eğitim, cinsiyet, kültür, din vb.), yiyeceğin türü ve yiyecek seçimini etkileyen uyarıcı faktörler (yiyeceğin görüntüsü, kokusu, besin değeri, besin çeşidi ve lezzeti vb.)" vb. birçok durumdan etkilendiği ifade edilmektedir. Yeni yiyecek deneme korkusuna; yiyeceğin duyu analizi, yeni yiyeceklerle ilgili sahip olunan bilgi seviyesi ve kişisel faktörler etki etmektedir (Tuorila vd., 1994). Rızaoğlu vd.'ne (2013) göre; yeni yiyecek deneme korkusu olan bireylerin, gittikleri ülkelerin yemeklerini ve özellikle yerel kültürlerin yemeklerini tuhaf bulma ve bu kültürlerin mutfağına ait yemekleri yememe davranışı sergileyebilmektedir.

Yiyeceklerle ilgili kişilik özelliklerinden yeni yiyecek deneme korkusunun parçası olan ve araştırmalarda aynı ölçekte değerlendirilen bir diğer özellik ise yeni yiyecek deneme arzusudur. Yeni yiyecek deneme arzusunun birçok çalışmada yeni yiyecek deneme korkusu kapsamında değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Yeni yiyecek deneme arzusunun yiyecek deneme korkusunun dışında ayrı bir başlıkla değerlendirildiği çalışma oldukça azdır. Yeni yiyecek deneme arzusuyla ilgili yapılan

tanımlamalar ve açıklamalarında doğal olarak azlığı dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, yeni yiyecek deneme arzusuyla ilgili yapılan tanımlamalardan bazıları şu şekilde özetlenebilir; Kişilerin yiyeceklerde yenilik arayışında ve beklentisinde olması (Pliner & Hobden, 1992; Mak vd., 2013), Keşfetme davranışı, değişime ihtiyaç duyma ve yenilik arayışı (Fischler 1988), Bir bireyin yeni, değişik ve tuhaf yiyecek/yemek arama eğiliminde olması (Chang vd., 2011), Yeni veya aşına olunmamış yiyecekleri sevme ya da kişilerin yeni yiyecekleri tüketme eğilimi (Martinez, 2015) gibi çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır. “Neofili eğilimi gösteren bireylerin kişilik ve davranış yapıları incelendiğinde, bu kişilerin; keşfetmeyi ve araştırmayı seven, meraklı, maceraya düşkün, kendine güvenen, nispeten korkusuz ve herkesten önce yeni şeyler keşfetmekten ve yeni deneyimler kazanmaktan hoşlanan dışa dönük kişilik özelliği sergilediği görülmektedir” (Üzülmez, 2018).

Literatürdeki bilgilere istinaden çalışmada, yeni yiyecek deneme korkusu ve yeni yiyecek deneme arzusu ile ilgili ulusal alanda yayınlanan araştırmaların Bibliyometrik analiz yöntemiyle incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırma kapsamında, yayınlanmış tez, bildiri, kitap ve makaleler değerlendirilmektedir. Çalışmanın birinci bölümünde konuyla ilgili genel bilgiler verilmekte ve alanyazında ise araştırma konusunun kavramlarıyla alakalı yayınlanan bazı çalışmalar özetlenmek suretiyle ifade edilmektedir. Bulgular kısmında ise, araştırmada kullanılan yöntem ve çalışma verilerinin analizlerine yer verilmekte ve araştırmanın sonunda, sonuç ve öneriler ifade edilmektedir.

A. LİTERATÜR TARAMASI

Bu bölümde yeni yiyecek deneme korkusu ve yeni yiyecek deneme arzusu ile ilgili ulusal çapta yayınlanan bilimsel çalışmalardan bazıları; amaç, yöntem, kapsam ve bulgular çerçevesinde özetlenmektedir. Bireylerin yeni yiyecekleri sevme ve tüketme şeklinde çevresinde var olan sosyal etki önemli rol oynamakta ve yedikleri yemeklere etki etmektedir (Çanakçı & Birdir, 2019). Bu bağlamda, üniversite yaşamında sosyalleşme ile birlikte birçok öğrenci aşına olmadıkları yeni yiyecekleri tatmaya ve denemeye başlamaktadır (Edwards vd., 2010).

Brunk’a (2014) göre, küreselleşmenin hızla geliştiği bu yüzyılda, özellikle egzotik ve etnik restoranlarda kullanılan böcekler ve kurbağalar gibi yeni veya yerel yiyecekler restoranların menülerinde sıklıkla yer bulmaya başlamıştır. Bu tür durumlar doğal olarak, bu tür yeni ve tuhaf yiyeceklere karşı, yememe, denememe, kabullenmeme, korkma, geri çekilme, tikslenme vb. davranışların ortaya çıkmasına vesile olmaktadır. Bununla birlikte, yeni yiyecek deneme korkusunun aksine, yeni yiyecek deneme arzusu olan ve bu eğilimi sergileyen kişiler; yeni, farklı ya da garip yiyecekleri arayan ve daha önce denemedikleri ürünleri tercih eden tüketiciler olarak ifade edilebilir (Jasiulewicz & Lemanowicz, 2016). Bu bağlamda; bu kısımda, konu ile alakalı ulusal yayın çeşitlerinden bazıları ile ilgili bilgilerin özetlenmesi yerinde olacaktır.

İflazoğlu, (2019) tarafından yapılan tez çalışmasında; “Unesco Gastronomi Şehirleri Hatay ve Gaziantep'te yaşayan yerel halkın gastronomi turizmine yönelik ilgilerini, yeni yiyecek deneme korku düzeylerini ve şehirlerin gastronomi imajını tespit etmek” amaçlanmıştır. Her iki şehirde; yeni yiyecek deneme korkusunun yüksek oranda “nötr” olduğu, bazı katılımcılarda yeni yiyecek deneme korkusunun varlığı ve erkeklerin kadınlara göre yeni yiyecek deneme korku seviyelerinin daha yüksek olduğu tespit

edilmiştir. Bununla birlikte, Hatay'daki katılımcılarının eğitim seviyeleri yükseldikçe yeni yiyecek deneme korkularının azaldığı, bu bulgunun aksine Gaziantep'teki katılımcılarının eğitim seviyeleri düştükçe yeni yiyecek deneme korkularının azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Üzülmez, (2018) tarafından yapılan tez çalışmasında; Türkiye'ye gelen yabancı turistlerin Türk mutfağı ile ilgili seçim motivasyonlarını tespit etmek ve turistlerin ortaya koydukları neofobi-neofili eğilimlerinin Türk mutfağı ile ilgili seçim motivasyonları üzerindeki etkisini incelemek amaçlanmıştır. Neofobi ve neofili eğilimleri arasında negatif yönlü düşük, fakat anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Neofobi seviyelerinin Türk mutfağı seçim motivasyon boyutları olarak kabul edilen kültürel deneyim ve duyuşal çekicilik faktörleri üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu ortaya çıkarılmıştır. Turistlerin neofili eğilimlerinin yiyecek seçim motivasyonlarının hepsinde anlamlı bir etkisi olduğu belirlenmiştir. Turistlerin milliyetlerine göre neofobi düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar saptanmamıştır. Türk mutfağına yönelik neofili eğilimi en yüksek olan milletin Suudi Arabistanlılar; en düşük olanın ise Ukraynalılar olduğu belirlenmiştir.

Yıldız, (2019) tarafından yapılan tez çalışmasında; restoran müşterilerinin yiyeceklerle ilgili kişilik özelliklerinin, sağlıklı yiyecek seçimine, lezzet davranışına ve sağlık değerine etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Kayseri'de yaşayan 20-69 yaş arası restoran müşterilerinin araştırmanın evrenini oluşturduğu bu çalışmada; yiyeceklerle ilgili kişilik özellikleriyle (yeni yiyecek deneme korkusu, yeni yiyecek deneme arzusu ve çeşitlilik arayışı) ilgili analizler yapılmıştır. Konumuzla alakalı olarak yapılan regresyon analizinde; yiyeceklerle ilgili kişilik özelliklerinden yeni yiyecek korkusunun pozitif, yeni yiyecek arzusunun ise negatif etkisi ortaya çıkarılmıştır.

Rızaoğlu vd., (2013), tarafından sunulan bildiri; Türkiye'ye gelen yabancı turistlerin, yiyeceklerle ilgili kişisel eğilimlerinin demografik özelliklerine göre farklılaşp farklılaşmadığını tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; yiyeceklerle ilgili kişisel eğilimlerin yaşa, milliyete, gelir düzeyine, eğitim seviyesi, medeni duruma ve cinsiyete göre farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir. En yüksek neofobi seviyesinin 26-35 yaş aralığındaki kadın turistler olduğu bulgulanmıştır. Bununla birlikte; En yüksek neofobi seviyesinin İtalyanlar ve Ruslarda, en düşük neofobi seviyesinin ise Amerikalılarda olduğu belirlenmiştir.

Çakıcı ve Üzülmez, (2019) tarafından sunulan bildiri; turistlerin yaşadıkları şarap deneyimlerinin, yenilik korkusu ve merakı kapsamında incelenmesi amaçlanmıştır. Yapılan analizlerden elde edilen bulgulara göre; Türkler ve Çinliler şaraptan korkanlar kümesine yakın, İngilizler ve ABD'liler ise şaraba en meraklılar olduğu tespit edilmiştir.

Yiğit ve Doğdubay, (2017) tarafından hazırlanan makalede; "Gelecekte şef/aşçıbaşı adayı olan Balıkesir Üniversitesi Turizm Fakültesi Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü öğrencilerinin FNS (*Food Neophobia Scale*/Yiyecekte Yenilik Korkusu Ölçeği) Ölçeği ile Yiyecekte Yenilik Korkularını ölçmek" amaçlanmıştır. Bu çalışma, Balıkesir Üniversitesi, Turizm Fakültesi Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü öğrencilerine yapılmıştır. Elde edilen anketlerin analiz edilmesi sonucunda; gelecekte şef ya da aşçıbaşı adayı olacak öğrencilerin yeni yiyecekleri denemede isteksiz oldukları bulgulanmıştır. Bununla

birlikte, 20-22 yaş aralığındaki grubun neofobi seviyesinin en yüksek olduğu ve erkeklerin neofobi seviyelerinin kadın katılımcılara oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Keskin ve Sezen, (2020) tarafından hazırlanan makalede; “Kapadokya bölgesindeki restoranları deneyimleyen misafirlerin neofobi (gıdaya karşı duyulan korku) ve neofili (gıdaya karşı duyulan heyecan-merak) düzeylerinin sahip olunan özellikler (cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim düzeyi, gelir düzeyi) açısından belirlenmesi amaçlanmıştır.” Elde edilen sonuçlara göre; “Kapadokya bölgesindeki restoranları deneyimleyen misafirlerin cinsiyet ve medeni durumları ile neofobi ve neofili arasında anlamlı farklılığın olmadığı, yaş ve gelir seviyeleri ile neofobi ve neofileri arasında anlamlı farklılık olduğu, eğitim durumu ile yalnızca neofili arasında anlamlı bir farklılığın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.”

B. YÖNTEM

Bu araştırmanın amacı, yeni yiyecek deneme korkusu ve yeni yiyecek deneme arzusu ile ilgili master ve doktora tezleri ile Google’ın Akademik arama motoru, YÖK Tez Merkezi, TÜBİTAK vb. yerlerde erişilebilen ulusal alanda yayınlanan araştırmaları Bibliyometrik analiz yöntemiyle incelemektir.

Çalışmanın evreni, 2022 yılının Mart ayına kadar yayımlanan ve başlığında yeni yiyecek deneme korkusu (*Food Neophobia*), yiyecekte yenilik korkusu, yiyecek neofobisi, yeni yiyecek korkusu, yiyecekte yenilikten korkma, yenilikten korkma, neofobi vb. ve yeni yiyecek deneme arzusu (*Food Neophilia*), yeni yiyecek arayışı, yeni yiyecek arzusu, yenilik arama, neofili vb. kelimelerin bulunduğu makale, bildiri, tez ve kitaplardan oluşmaktadır.

Alanyazın araştırması konusunda süre kısıtlamasına gidilmesi düşünülmemiştir. Çalışmada, araştırmanın hazırlandığı 2022 yılının Mart ayının başına kadar Yükseköğretim Kurumunun Ulusal Tez Merkezi’nde bulunan ve erişime açık olan master ve doktora tezleri, Google’ın Akademik arama motoru, YÖK Tez Merkezi, TÜBİTAK vb. veri tabanlarında bulunan makale, bildiri ve kitaplar incelenmiştir. Alanyazın araştırması esnasında, “Yeni yiyecek deneme korkusu” ve “Yeni yiyecek deneme arzusu” ya da her ikisini de içeren ve bu kavramlara benzer, çağrıştıran Türkçe, İngilizce ve neofobi ve neofili gibi Türkçeleştirilmeye çalışılan kelimeler vasıtasıyla tarama gerçekleştirilmiştir.

Yapılan araştırmalardan sonra; 2013 yılından 2022 yılına kadar yayınlanan 15 tez, 24 makale ve 5 bildiri (toplam 44 çalışma) değerlendirilmeye alınmıştır. Çalışmada, yöntem olarak nitel araştırma, teknik olarak ise doküman-arşiv tarama tekniği¹ uygulanmıştır. Bununla birlikte, bu araştırmanın özünü oluşturan ve nitel araştırma yönteminin bir parçası olan Bibliyometri analiz yöntemi de kullanılmıştır. Bibliyometri: “Belirli bir alanda belirli bir dönemde ve belirli bir bölgede kişiler ya da kurumlar tarafından üretilmiş yayınların ve bu yayınlar arasındaki ilişkilerin sayısal olarak analizi” şeklinde ifade edilmektedir (ULAKBİM, t.y.). Ayrıca Bibliyometri yöntemi çerçevesinde, araştırma verilerinin analizinde ise betimleme analizi ve içerik analizi teknikleri de beraber uygulanmıştır.

¹ Wach, (2013) çalışmasında; doküman analizini, yazılı belgelerin içeriğini titizlikle ve sistematik olarak analiz etmek için kullanılan bir nitel araştırma yöntemi şeklinde ifade etmektedir (Kıral, 2020).

C. BULGULAR

Ulusal çapta yeni yiyecek deneme korkusu ve yeni yiyecek deneme arzusu kavramları üzerine günümüze kadar çok fazla sayıda çalışma olmamasına rağmen; yüksek lisans ve doktora tezi, bildiri ve makale olarak farklı türde yayınların olduğu tespit edilmiştir. Ulusal çapta yeni yiyecek deneme korkusu ve yeni yiyecek deneme arzusu kavramları üzerine ilk çalışmanın 2013 yılında yapıldığı belirlenmiştir. Bu çalışma kapsamında; 15 tanesi yüksek lisans veya doktora tezi, 5 tanesi bildiri ve 24 tanesi makale olan toplamda 44 araştırma elde edilmiş, bu çalışmalar tablolar vasıtasıyla ifade edilmiştir. Bu çalışmada herhangi bir ulusal kitap yayınına ulaşılamamıştır. Sadece uluslararası bir kitabın (Gıda Korkusu Beslenmeye Dair Endişelerin Tarihçesi-Harvey Levenstein) Türkçeye çevrildiği tespit edilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Çerçevesinde Yayınlanan Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri

Yıl	Yazar	Tez Türü	Araştırma Başlığı	Anabilim dalı	Üniversite
2018	Serkan YİĞİT	YL	Etnik Mutfak Ürünlerinin Tercihinde Neofobinin Etkisi (Karşılaştırmalı Bir Uygulama)	Gastronomi ve Mutfak Sanatları	Balıkesir Üniversitesi
2018	Ayşe SÜNNETÇİOĞLU	DR	Seyahat Yaşam Tarzı, Kültürel Duyarlılık ve Yeni Yemekleri Deneme Korkusunun Yerel Yemek Tercihine Etkisi	Turizm İşletmeciliği	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
2018	Arzu KAPLAN	YL	Gastronomi Turistlerinin Gıda Seçiminde Neofobi-Neofili Etkisi	Gastronomi ve Mutfak Sanatları	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
2018	Meral ÜZÜLMEZ	DR	Yabancı Turistlerin Türk Mutfağı Seçim Motivasyonlarının Neofobi ve Neofili Düzeylerine Göre İncelenmesi: İstanbul'da Bir Araştırma	Turizm İşletmeciliği	Mersin Üniversitesi
2019	Nurhayat İFLAZOĞLU	YL	Unesco Gastronomi Şehirlerinde Gastronomi Turizmi ve Yeni Yiyecek Deneme Korkusu (Food Neophobia): Hatay ve Gaziantep Örneği	Gastronomi ve Mutfak Sanatları	Mersin Üniversitesi
2019	Kadri Koray Sivrikaya	YL	Gıda Neofobisi ve Heyecan Arama Kişilik Özelliklerinin Yabancı Turistlerin Geleneksel Türk Yemeklerini Satın Alma Niyetine Etkisi	Gastronomi ve Mutfak Sanatları	Necmettin Erbakan Üniversitesi
2019	Erşan YILDIZ	DR	Yiyeceklerle İlgili Kişilik Özellikleri, Sağlıklı Yiyecek Seçimi, Sağlık Değeri ve Lezzet Davranışı İlişkisi: Kayseri'deki Restoranların Müşterileri Üzerinde Bir Araştırma	Turizm İşletmeciliği	Mersin Üniversitesi
2019	Gülsevdi ÖZTÜRK	YL	Etnik Gıdaya Yönelik Tutum İle Kültürleşme, Kültürel Açıklık ve Neofobi'nin İlişkisi: Samsun Gürcü Mutfağı Örneği	Gastronomi ve Mutfak Sanatları	Gaziantep Üniversitesi
2020	Melike ÇAKIR KELEŞ	DR	Gaziantep'i Ziyaret Eden Yerli Turistlerin Yiyecek Neofobisi ve Çeşitlilik Arayışı Eğilimlerinin Yerel Yemek Tüketimine Etkisi	Gastronomi ve Mutfak Sanatları	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
2020	Furkan DURSUN	YL	Restoranlar Bağlamında Balık Tüketimi: Planlı Davranış Kuramı ve Yiyecek Korkusu Üzerinden Bir İnceleme	Gastronomi ve Mutfak Sanatları	Akdeniz Üniversitesi
2020	Deniz ÇOKLUDAĞ	YL	The Effect of Food Neophobia on Tourist Food Consumption and Preferences in Turkey	Pazarlama İletişimi	İstanbul Bilgi Üniversitesi
2020	Kerem ÇIRAK	YL	Yerel Halkın Gastronomi İmajı ve Yenilik Korkusu Algılarının Etnik Yiyecek ve Destinasyonda Yerel Yiyecek Tüketim Niyetine Etkisi	Gastronomi ve Mutfak Sanatları	Akdeniz Üniversitesi

2021	Gökhan YILMAZ	DR	Gastronomik Deneyim, Yiyecek İmajı ve Otantizmin Turistlerin Yerel Yiyecek Tüketim Niyetine Etkisi: Yiyecek Korkusunun Düzenleyici Rolü	Turizm İşletmeciliği	Akdeniz Üniversitesi
2021	Merve GENÇEL	YL	Gıda Neofobisi Düzeyinin Yiyecek Seçim Faktörleri ile İlişkisi	Gastronomi ve Mutfak Sanatları	Kocaeli Üniversitesi
2021	İrem ŞİMŞEK	YL	Yaş Gruplarına Göre Beslenme Davranışı ve Yeni Yiyecek Deneme Korkusuna Etkisi	Gastronomi ve Mutfak Sanatları	İstanbul Gelişim Üniversitesi

Ulusal anlamda yeni yiyecek deneme korkusu ve yeni yiyecek deneme arzusu konularında yayınlanmış tezler ile alakalı ifadeler Tablo.1’de sunulmaktadır. Çalışma çerçevesinde hazırlanan yüksek lisans ve doktora tezleri; yayımlandığı yıl, yazarı, lisansüstü türü, araştırma başlığı, anabilim dalı ve hazırlandığı üniversite açısından değerlendirilmiştir.

Hazırlanmış tezler değerlendirildiğinde, 15 tane yüksek lisans veya doktora araştırmasının bulunduğu belirlenmiştir. Bu tezlerden beşinin doktora, onunun ise yüksek lisans tezi olduğu tespit edilmiştir. Yüksek lisans veya doktora tezlerinin yıllara göre dağılımı incelendiğinde, 2018 yılında 4, 2019 yılında 4, 2020 yılında 4 ve 2021 yılında 3 adet olmak üzere toplamda 15 tane çalışmanın yapıldığı anlaşılmaktadır. İlk tez çalışmasının 2018 yılında yapıldığı ve bu yıldan itibaren çalışmaların dağılımının dengeli olduğu görülmektedir. Yapılan bu tezlerin anabilim dalları incelendiğinde; 10 tanesinin Gastronomi ve Mutfak Sanatları, 4 tanesinin Turizm İşletmeciliği ve 1 tanesinin de Pazarlama İletişimi bilim dalında yapıldığı anlaşılmaktadır.

Çalışmaların yapıldığı üniversitelere bakıldığında ise; 3’er tanesi Mersin Üniversitesi ve Akdeniz Üniversitesi, 1’er tanesi ise Balıkesir Üniversitesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Gaziantep Üniversitesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Kocaeli Üniversitesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi ve İstanbul Gelişim Üniversitesi’ne aittir. Bu üniversitelerden 2 tanesi (İstanbul Bilgi Üniversitesi ve İstanbul Gelişim Üniversitesi) vakıf üniversitesi, diğerleri ise devlet üniversitesi statüsündedir.

Tablo 2. Çalışma Çerçevesinde Bilimsel Toplantılarda Sunulmuş Bildiriler

Tarih	Yer	Yazar	Kongre vb. Adı	Araştırma Başlığı	Anahtar kelimeler
05-08 Aralık 2013	Kayseri	Bahattin RIZAOĞLU, Reyhan A. AYAZLAR, Kansu GENÇER	14.Ulusal Turizm Kongresi	Yiyecek Deneyimiyle İlgili Bireysel Eğilimlerin Sosyo- Demografik Özellikler Açısından Değerlendirilmesi: Kuşadası’na Gelen Yabancı Turistler Örneği	Yiyecek Deneyimi, Bireysel Eğilim, Yiyecekte Çeşitlilik, Arayışı, Yiyecekte Yenilik Korkusu
27-29 Eylül 2018	Mersin	Meral ÜZÜLMEZ, Gürkan AKDAĞ	2.Uluslararası Turizm Geleceği Kongresi (Futourism 2018)	Yeni Yiyecek Deneyimleme Korkusuna Yönelik Kavramsal Bir İnceleme	Yiyecek, yiycek deneyimi, yeni yiycek korkusu
19-21 Eylül 2019	Nevşehir	Şule AYDIN, Duygu EREN, Serkan YİĞİT	4. Uluslararası Gastronomi Turizmi Araştırmaları Kongresi	Gastronomi ve Mutfak Sanatları Eğitimi Alan Öğrencilerin Yiyecekte Çeşitlilik Arayışı Düzeyleri: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Örneği	Yiyecekte Çeşitlilik, Beslenme, Arayışı, Yiyecek Alishkanlıkları

16-19 Ekim 2019	Eskişehir	A. Celil ÇAKICI, Meral ÜZÜLMEZ	20. Uluslararası Kongresi	Ulusal-Turizm	4. Şarap Deneyiminde Yenilik Şarap, Deneyimi, Korkusu, Merakı
Haziran 20-22, 2019	Bandırma/Balıkesir	Meral SAÇILIK	YILDIRIM II. Conference on Empirical Economics and Social Science (ICEESS' 19)	International Yaşam Tarzı- Gıda Tüketimi Üzerine Yerel Etkisi	Erdek, Gıda Korkusu, Tüketim Süreci, Gıdaya Dayalı Yaşam Tarzı, Müdahale Değişkenleri, Yerel Yemek Yeme Eğilimi

Ulusal anlamda yeni yiyecek deneme korkusu ve yeni yiyecek deneme arzusu konularında sunulmuş bildirimler ile alakalı ifadeler Tablo.2'de sunulmaktadır. Çalışma çerçevesinde sunulmuş olan bildirimler; tarih, yapıldığı yer, yazarı, kongre vb. adı, araştırma başlığı ve anahtar kelimeler açısından değerlendirilmiştir. Bildirimlerin 2013 yılından itibaren, 2019 yılı da dahil olmak üzere çeşitli toplantı vb. etkinliklerde sunulmuş olduğu belirlenmiştir. Bu bildirimlerin sunulduğu kongre organizasyonlarına; Mersin, Kayseri, Nevşehir, Eskişehir ve Bandırma/Balıkesir illerinin birer kez ev sahipliği yaptığı anlaşılmaktadır.

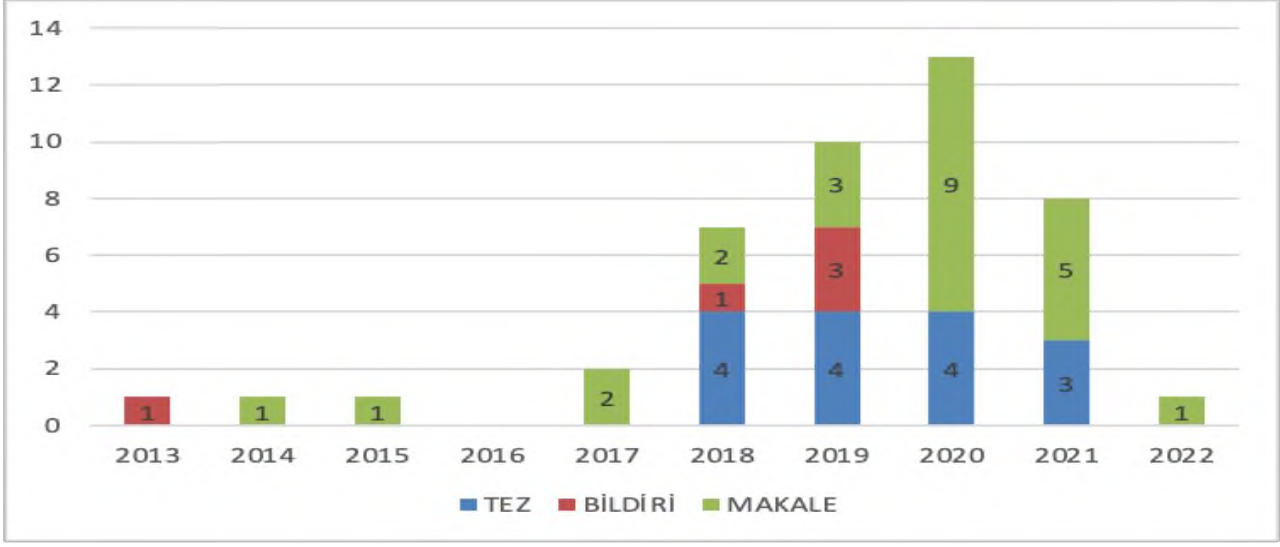
Tablo 3. Çalışma Çerçevesinde Yayınlanmış Olan Makaleler

Yıl	Yazar	Dergi Adı	Araştırma başlığı	Anahtar kelimeler
2014	Leyla ÖZGEN	Food and Public Health	Academics' Attitude towards "New Foods"	Food neophobia, Eating behavior, Live in abroad, Longest residence places
2015	Tarik ŞENGEL, Ayşen KARAGÖZ, Gürel ÇETİN, İSTANBULLU DİNÇER, Suna MUGAN Ertugral, Mehtap BALIK	Procedia - Social and Behavioral Sciences	Tourists' Approach to Local Food	Local Food; Gastronomy; Food Experience; Tourist Experience, Local Restaurants
2017	Serkan YİĞİT, DOĞDUBAY	Journal of Tourism and Gastronomy Studies	Gastronomi Eğitimi Alan Öğrencilerde Yiyecikte Yenilik (Food Neophobia): Balıkesir Üniversitesi Örneği	Yiyecek alışkanlığı, Yiyecekte yenilik korkusu, Beslenme, Alışkanlık, Korku
2017	Meltem CABER, Gökhan YILMAZ, Doğuş KILIÇARSLAN, Adnan ÖZTÜRK	International Journal of Contemporary Hospitality Management	The Effects of Tour Guide Performance and Food Involvement on Food Neophobia and Local Food Consumption Intention	Food Neophobia, Food Involvement, Intention of Local Food Consumption, Tour Guide, Destination
2018	Elif Zeynep AKSOY, ÖZER, Mustafa	Journal of Tourism and Gastronomy Studies	Korku Çekiciliğinin Gıda Üzerine Etkisi	Gıda Korkusu, Korku Çekiciliği, Korku Kültürü, Gastronomi
2018	Leyla ÖZGEN, Fatih TÜRKMEN	Journal of Tourism and Gastronomy Studies	Yeni Yiyeceklere Yaklaşım Ölçeğinin Geçerlenmesi	Neofobi, Ölçek, Yenilikçi, Gelenekçi, Yiyecek seçimi
2019	Sevda SAHİLLİ BİRDİR, Nurhayat İFLAZOĞLU, Kemal BİRDİR	Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research	Turist Rehberi Adaylarında Yeni Yiyecek Deneme Korkusu (Neophobia)	Yeni yiyecek deneme korkusu, Turist rehberi adayları, Alışkanlık, Mersin.
2019	Veli CEYLAN, Semra ŞAHİNGÖZ	Journal of Tourism and Gastronomy Studies	Yetişkin Bireylerde Gıda Düzeyinin Belirlenmesi	Neofobi, Gıda neofobisi, Yetişkinlerde gıda neofobisi
2019	A. Celil ÇAKICI, Erşan YILDIZ	Journal of Tourism and Gastronomy Studies	Yiyecekle İlgili Kişilik Özelliklerinin Lezzet Davranışına Etkisi	Yeni yiyeceklerden korkma, Yeni yiyecek arzusu, Çeşitlilik arayışı, Lezzet davranışı

2020	Emre DUMAN, Mehtap OK, Alev KESER	Akçıl Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi	Üniversitesi	Besin Neofobisi Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması	Yeme alışkanlığı; besin neofobisi; güvenilirlik.
2020	Meral ÜZÜLMEZ, AKDAĞ	Gürkan Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi		Yabancı Turistlerin Türk Mutfağı Seçim Motivasyonlarının Neofobi ve Neofili Eğilimlerine Göre İncelenmesi: İstanbul'da Bir Araştırma	Türk mutfağı, Neofobi eğilimi, Neofili eğilimi, İstanbul
2020	Nurhayat IFLAZOĞLU, SAHİLLİ BİRDİR	Sevda Journal of Tourism and Gastronomy Studies		Interest of Local People in Food Gastronomy Tourism and Their Food Neophobia: Cases of Hatay and Gaziantep	neophobia, tourism, UNESCO, Gastronomy cities, Hatay, Gaziantep
2020	Ezgi KARATAŞ YÜCEL	İşletme Dergisi	Fakültesi	Neofobinin (Yenilik Korkusunun) Hedonik Tüketim Üzerine Etkisi	Yenilik, Hedonizm, Korkusu, Hedonik Tüketim
2020	Emrah KESKİN, Nevres SEZEN	Türk Araştırmaları Dergisi	Turizm	Restoranları Deneyimleyen Misafirlerin Neofobi Düzeylerinin Kapadokya Örneği	Gastronomi Turizmi, Neofobi, Neofili, Yemek Deneyimi
2020	Seda DERİNALP BİRDİR	Çanakçı, Kemal	Current Issues in Tourism	The relation among food involvement, food variety seeking and food neophobia: A study on foreign tourists visiting Turkey	Involvement; variety seeking; food neophobia
2020	Sevda SAHİLLİ BİRDİR, Nurhayat İFLAZOĞLU, Kemal BİRDİR	Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi	Üniversitesi	Turizm Öğrencileri Arasında Yeni Yiyecek Deneme Korkusu	Turizm Fakültesi, Gıda Neofobisi, Öğrenci, Tutum,
2020	Serkan YİÇİT, DOĞDUBAY	Murat Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research		Tüketicilerin Yiyecekte Korkusu Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma	Yenilik Yiyecekte Bir Yiyecek İşletmeciliği, Korkusu, ve Yiyecek Alışkanlıkları
2020	Alper İŞİN, Kurban ÜNLÜÖNEN	Journal of University	Yasar	Yerel Yiyecek Korkusu ve Kültürün Etkisi: Yabancı Turistler Üzerine Bir Araştırma	Gıda Moderatör Davranış Teorisi
2021	Cemre ELMAS, Seray KABARAN	Progress in Nutrition		Food neophobia scale (fns): testing the validity and reliability of the Turkish version in school-age children	Food neophobia, Validation, Turkish, School age children, Dietary behaviour
2021	Aykut Göktuğ TAŞTAN, Fatma ASLANTÜRK	Hülya SOYLU, Elif EBAN,	Safran Turizm Araştırmaları Dergisi	Kültür ve Araştırmaları	Tüketicilerin Sokak Yaklaşımlarının Neofobi Açısından Değerlendirilmesi
2021	Ezgi KARATAŞ YÜCEL	Akademik Dergisi	İzdüşüm	Yenilik Korkusu Ölçeğinin Doğrulanması Çalışması: İzmir İlinde Bir Uygulama	Neofobi, Yenilikten Kaçınma, Yenilik
2021	Kerem ÇIRAK, Bahar GÜMÜŞ	Turizm ve Araştırma Dergisi		Yerel Halkın Yiyecek Yenilik Korkusu Algılarının Yiyecek Tüketim Niyetine Etkisi	Gastronomi İmajı, Yiyecekte Yenilik Korkusu, Yerel Yiyecek, Etnik Yiyecek
2021	Burçin BOZ, Erdoğan KOÇ	Bayram ŞAHİN, Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi		Yetişkin Bağlanma Türleri ile Neofobisi (Yenilikten Korkma) ve Yiyecek Neofilisi (Yenilik Arama) Arasındaki İlişki	Yiyecek neofobisi, Yiyecek neofilisi, Bağlanma türleri, Gastronomi, Pazarlama, Turizm
2022	Engin PULLUK	Turizm ve Bilimleri Dergisi	İşletme	Ön Lisans Öğrencilerinde Neofobisi Üzerine Nitel Bir Araştırma	Yiyecek Neofobisi, Yiyeceklere İlgili, Öğrenci Tutumu

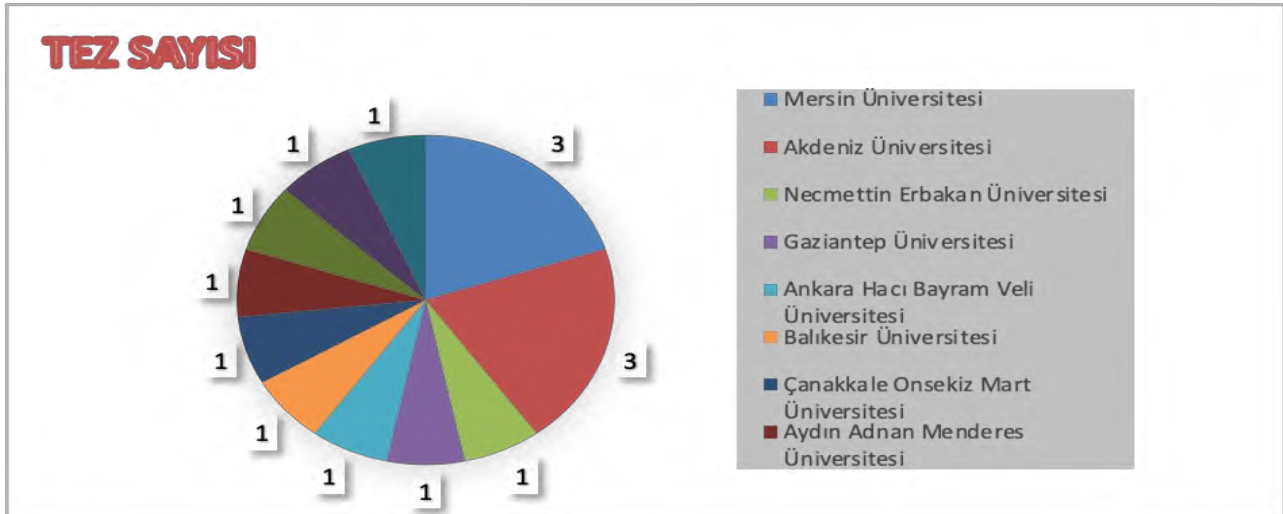
Ulusal anlamda yeni yiyecek deneme korkusu ve yeni yiyecek deneme arzusu konularında yayınlanmış makalelerle ilgili bilgiler Tablo 3.'te sunulmuştur. Çalışma çerçevesinde yayınlanmış olan makaleler; yayımlandığı yıl, yazarı/yazarları, dergi adı, çalışma başlığı ve anahtar kelimeler açısından

değerlendirilmiştir. Makalelerde konuyla alakalı ilk yayının 2014 yılında, son yayının ise 2022 yılında yayınlandığı anlaşılmaktadır. 2014-2024 yılları arasında yayınlanan ulusal makaleler değerlendirildiğinde; yeni yiyecek deneme korkusu ve yeni yiyecek deneme arzusu konularında 6 makalenin İngilizce, diğer yayınların ise Türkçe olarak yayınlandığı görülmektedir. Yıllar değerlendirildiğinde; 9 makale ile en fazla yayının 2020 yılında yapıldığı belirlenmiştir. Makalelerin yayınlandığı dergiler incelendiğinde; 6 makale ile en çok yayının yapıldığı yayınevi *Journal of Tourism and Gastronomy Studies* isimli dergi olmuştur. Anahtar kelimeler bakıldığında; *Food Neophobia*, Yeni yiyecek deneme korkusu vb. kelimeleri en çok kullanılan kelimeler olduğu anlaşılmaktadır.

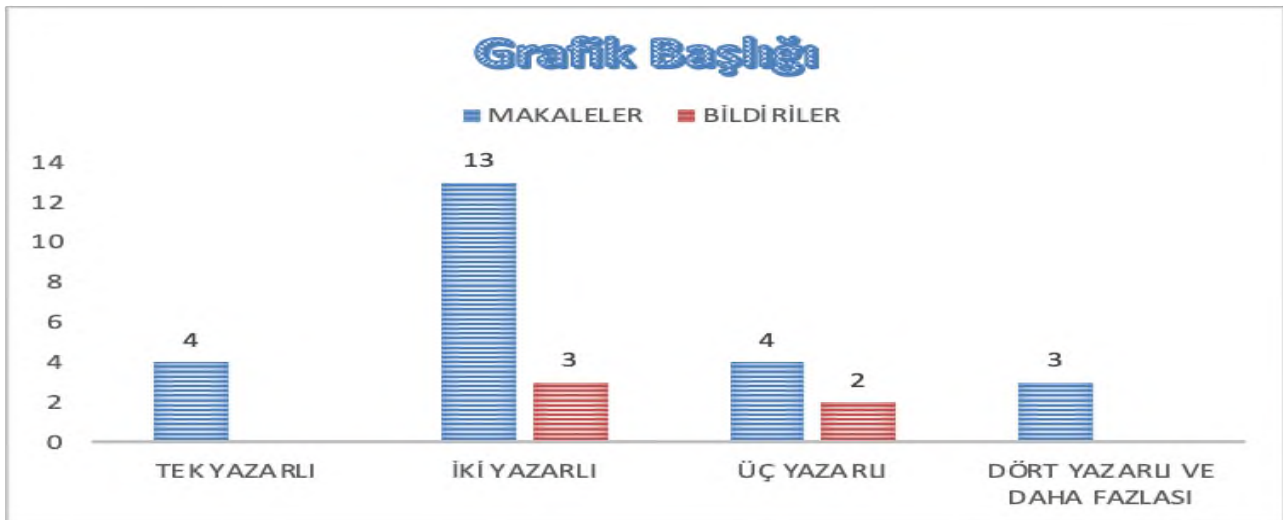
Şekil 1. Yeni Yiyecek Deneme Korkusu ve Yeni Yiyecek Deneme Arzusu ile Alakalı Yayınların Yıl ve Türlerine Dair Dağılımı

Şekil 1'e göre; ulusal anlamda yeni yiyecek deneme korkusu ve yeni yiyecek deneme arzusu ile ilgili araştırmaların uluslararası çalışmalara göre oldukça yeni olduğu ve konuyla alakalı ilk araştırmanın 2013 yılında yapıldığı anlaşılmaktadır. Araştırmalarla alakalı ilk bildirin 2013, ilk makalenin 2014 yılında, ilk tezin ise 2018 yılında yapıldığı Şekil 1'den anlaşılmaktadır. Yayınlar sayısal açıdan incelendiğinde; tezlerin 2018-2021 yılları arasında istikrarlı bir grafik çizdiği, en fazla bildirin 2019 yılında, en fazla makalenin ise 2020 yılında yayınlanmış olduğu görülmektedir. Araştırmalarla alakalı en çok çalışmanın toplamda 13 araştırmayla 2020 yılında gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Araştırmaların türlerine göre sayıları incelendiğinde; 5 adet ile en az yayının bildiri, 24 adetle en fazla yayının makale türünde olduğu anlaşılmaktadır. Konuyla ilgili 2016 yılında hiçbir çalışmaya rastlanmamıştır.

Şekil 2. Ulusal Anlamda Yeni Yiyecek Deneme Korkusu ve Yeni Yiyecek Deneme Arzusu ile İlgili Yayınların Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Şekil 2'ye göre; ulusal anlamda yeni yiyecek deneme korkusu ve yeni yiyecek deneme arzusu ile ilgili yayınların tezlerin üniversitelere göre dağılımına bakıldığında, Mersin Üniversitesi'nin 3, Akdeniz Üniversitesi'nin 3, diğer 9 üniversitenin ise 1'er tane çalışması olduğu tespit edilmiştir. Yıl bazında değerlendirildiğinde; en eski çalışmanın Balıkesir Üniversitesi'ne ait olduğu, çalışma sayıları fazla olan Mersin Üniversitesi'nde ilk çalışmanın 2018, Akdeniz Üniversitesi'nde ise 2020 yılında yapıldığı anlaşılmaktadır. Tezler açısından, konuyla ilgili çalışmaların oldukça yeni olduğu görülmektedir.

Şekil 3. Ulusal Anlamda Yeni Yiyecek Deneme Korkusu ve Yeni Yiyecek Deneme Arzusu ile Alakalı Yayınlanan Çalışmaların Yazar Sayılarına Dair Dağılımı

Yayınlanan çalışmaların yazar sayılarına dair dağılımları grafik Şekil 3'te gösterilmektedir. Şekil 3'e göre; yapılan çalışmaların yazar sayılarına dair dağılımlar incelendiğinde, toplamda 24 makale ve 5 bildiri kapsamında 4'ü tek yazarlı, 15'i iki yazarlı, 6'sı üç yazarlı ve 3'ü ise dört yazarlı ve üzeridir.

Araştırmaların yarısından fazlasının iki yazarlı olduğu anlaşılmaktadır. Konuyla alakalı yazar sayılarının değerlendirilmesinde; tezler tek yazarlı olması gerektiği için kapsam dışında tutulmuştur.

Şekil 4. Ulusal Anlamda Yeni Yiyecek Deneme Korkusu ve Yeni Yiyecek Deneme Arzusu ile İlgili Yayınlanan Araştırmaların Anahtar Kelimelerine İlişkin Dağılımı

Şekil 4'e göre; ulusal anlamda yeni yiyecek deneme korkusu ve yeni yiyecek deneme arzusu ile ilgili anahtar kelimelerine ilişkin dağılımı incelendiğinde; tezler, makaleler ve bildirilerin tamamında yeni yiyecek deneme korkusu vb. 42 tane, yeni yiyecek deneme arzusu vb. 8 tane anahtar kelime tespit edilmiştir. Tezler tablosunda anahtar kelimeler ifade edilmemesine rağmen, tezlerde kullanılan anahtar kelimelerde değerlendirmeye alınmıştır. Şekilden de anlaşıldığına göre, yeni yiyecek deneme korkusu kavramı, yeni yiyecek deneme arzusu kavramından çok daha fazla araştırılmış ve değerlendirilmiştir.

Sonuç

Çalışmanın amacı, ulusal anlamda yeni yiyecek deneme korkusu ve yeni yiyecek deneme arzusu kavramlarıyla alakalı yayınlanmış tezler, bildiriler, kitaplar ve makaleler vb. araştırmaların Bibliyometrik analiz çerçevesinde değerlendirilmesidir. Araştırma kapsamında, Yükseköğretim Kurumunun Ulusal Tez Merkezinde bulunan yüksek lisans ve doktora tezleri, Google'ın Akademik arama motoru, TÜBİTAK, ULAKBİM vb. veri tabanlarında mevcut olan yeni yiyecek deneme korkusu, neofobi vb. ve yeni yiyecek deneme arzusu, neofili vb. anahtar kelimelerinin yer aldığı araştırmalar tespit edilmiş ve incelenmiştir.

Yapılan taramalar neticesinde; yeni yiyecek deneme korkusu ve yeni yiyecek deneme arzusu kavramları ile alakalı yayınlanan akademik çalışmaların 2013 yılında başladığı belirlenmiştir. 2013-2022 yılları arasında yayınlanan 15 tez, 24 makale ve 5 bildiriyle birlikte toplam 44 yayının tamamı | 1018 | incelenmiştir.

Çalışma çerçevesinde yapılan toplam 15 tane yüksek lisans ve doktora tezinin 5 tanesinin doktora, 10 tanesinin ise yüksek lisans tezi olduğu tespit edilmiştir. 2018, 2019 ve 2020 yılında 4'er, 2021 yılında ise 3 olmak üzere yayınlanan tezlerin yıllara göre dağılımları dengelidir. Tezlerin anabilim dallarına bakıldığında; Gastronomi ve Mutfak Sanatları 10, Turizm İşletmeciliği 4 ve Pazarlama İletişimi dalında

ise 1 çalışmanın yapıldığı belirlenmiştir. Üniversite olarak, Mersin Üniversitesi ve Akdeniz Üniversitesinin en çok çalışma ürettiği ve toplam 11 üniversitenin 9'unun devlet, ikisinin vakıf üniversitesi olduğu tespit edilmiştir.

Çalışma kapsamında sunulan bildirimlerden elde edilen sonuçlara göre; ilk bildirim 2013, ikinci bildirim 2018, diğer 3 bildirim de 2019 yılında sunulduğu olduğu tespit edilmiştir. İlk bildirimden sonra 5 yıl ara verilmiş olması ilginçtir. Bununla birlikte, 2019 yılından sonra dünyada yaşanan salgın döneminin konuyla ilgili bildiri sunulmamasına yol açtığı düşünülmektedir. Bildirilerin sunulduğu illerin hepsi farklıdır. Bildirilerin sunulduğu kongrelere bakıldığında, Ulusal Turizm Kongresi ön plana çıkmaktadır.

Makalelerle ilgili yapılan incelemeler neticesinde; birinci makalenin 2014, en çok makalenin de 9 tane ile 2020 yılında gerçekleştirildiği ortaya çıkarılmıştır. Makalelerin yayınlandığı dergiler değerlendirildiğinde; 5 makalenin yurt dışı menşeli uluslararası, yurtiçinde ise ağırlıklı gastronomi alanında yayın yapan dergiler olduğu belirlenmiştir. Yeni yiyecek deneme korkusu ve yeni yiyecek deneme arzusu konularında yayınlanan makalelerin ağırlıklı olarak Türkçe yayınlandığı yine belirlenen durumlardan biridir.

Araştırmayla alakalı anahtar kelimeler değerlendirildiğinde; *Food Neophobia* ve *Food Neophilia* İngilizce kavramlarının Türkçeye çevrilmesinde araştırmacıların arasında bir fikir birliğinin olmadığı tespit edilmiştir. Bu kavramların çok farklı şekillerde, hatta neofobi ve neofili gibi yarı İngilizce yarı Türkçe olarak kullanıldığı belirlenmiştir. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda fikir birliğine varılması şu ana kadar yaşanan kavram karmaşasının önüne geçmesine yardımcı olacaktır. Tez, bildiri, makale vb. bilimsel çalışmaların uluslararası çalışmalara göre daha emekleme döneminde olduğu anlaşılmaktadır.

Birçok çalışmada karşılaşıldığı gibi bu çalışmanın da birtakım kısıtlılıkları mevcuttur. Araştırmanın çerçevesi; 2022 yılı Mart ayına kadar yayınlanan araştırmalar, YÖK veri tabanında kayıtlı ve erişilebilen tezler, Google Akademik, TÜBİTAK, ULAKBİM vb. veri tabanlarından elde edilebilen bildirimler, makaleler, kitaplar vb. çalışmalar ile sınırlı kalmıştır. Elde edilemeyen ya da erişime kapalı olan çalışmalar da bu araştırmanın kısıtlılığı şeklinde değerlendirilebilir.

Gelecekte bu konuyla alakalı araştırma yapacak araştırmacılara; yeni yiyecek deneme korkusu ve yeni yiyecek deneme arzusu kavramlarının uluslararası alanyazındaki araştırmaları incelemeleri önerilebilir. Bununla birlikte; yiyeceklerle ilgili kişilik özelliklerinin diğer özelliği hakkında ulusal ve uluslararası çalışmalar yapmaları tavsiye edilebilir.

Etik Kurul İzni

Bu makale, etik kurul izni gerektiren bir çalışma grubunda yer almamaktadır.

Destek ve Teşekkür Beyanı (İsteğe Bağlı)

Makaleyi önemli ölçüde geliştiren yorumları için Editör ve iki anonim hakeme teşekkür ederiz.

Kaynakça

- Alper, I., & Ünlüöner, K. (2020). Yerel yiyecek tüketiminde gıda korkusu ve kültürün moderatör etkisi: yabancı turistler üzerine bir araştırma. *Journal of Yaşar University*, 15(59), 461-479. <https://doi.org/10.19168/jyasar.665465>
- Aydın, Ş., Eren, D., & Yiğit, S. (2019). Gastronomi ve mutfak sanatları eğitimi alan öğrencilerin yiyecekte çeşitlilik arayışı düzeyleri: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi örneği. İçinde Ş. Aydın, Ö. Çoban, Y. Karakuş & N. Çalışkan (Eds.), *IV. Uluslararası Gastronomi Turizmi Araştırmaları Kongresi Bildiri Kitabı* (ss. 1-8).
- Aymankuy, Y., & Sarıoğlan, M. (2007). Yiyecek-içecek felsefesi ve beslenme alışkanlığının geliştirilmesine yönelik bir model önerisi. İçinde 1. *Ulusal Gastronomi Sempozyumu Bildiri Kitabı* (ss. 31-33).
- Birdir, S. S., İflazoğlu, N., & Birdir, K. (2019). Turist rehberi adaylarında yeni yiyecek deneme korkusu (Neophobia). *Gastroia: Journal of Gastronomy And Travel Research*, 3(4), 551-561. <https://doi.org/10.32958/gastoria.587550>
- Burçin, B., Şahin, B., & Erdoğan, K. (2021). Yetişkin bağlanma türleri ile yiyecek neofobisi (yenilikten korkma) ve yiyecek neofilisi (yenilik arama) arasındaki ilişki. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 19(4), 473-493. <http://dx.doi.org/10.11611/yead.988610>
- Brunk, C. G. (2014). Risk communication: Novel foods and novel technologies. İçinde Y. Motarjemi (Ed.), *Encyclopedia of food safety* (ss. 133-137). Academic Press.
- Caber, M., Yılmaz, G., Kiliçarslan, D., & Öztürk, A. (2018). The effects of tour guide performance and food involvement on food neophobia and local food consumption intention. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 30(3), 1472-1491.
- Ceylan, V., & Şahingöz, S. A. (2019). Yetişkin bireylerde gıda neofobi düzeyinin belirlenmesi. *Journal of Gastronomy And Travel Research*, 7(2), 772-784.
- Chang, R. C., Kivela, J., & Mak, A. H. (2011). Attributes that influence the evaluation of travel dining experience: when east meets west. *Tourism Management*, 32(2), 1-38.
- Çakıcı, C. A., & Üzülmöz, M. (2019). Şarap deneyiminde yenilik korkusu ve merakı üzerine bir araştırma. İçinde O. Emir, E. O. Aksöz & Ç. H. Özel (Eds.), *20. Ulusal- 4. Uluslararası Turizm Kongresi Bildiri Kitabı* (ss. 614-19).
- Çakıcı, A. C., & Yıldız, E. (2019). Yiyeceklerle ilgili kişilik özelliklerinin lezzet davranışına etkisi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7(2), 898-917.
- Çakır Keleş, M. (2020). *Gaziantep'i ziyaret eden yerli turistlerin yiyecek neofobisi ve çeşitlilik arayışı eğilimlerinin yerel yemek tüketimine etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Çırak, K. (2020). *Yerel halkın gastronomi imajı ve yenilik korkusu algılarının etnik yiyecek ve destinasyonda yerel yiyecek tüketim niyetine etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çırak, K., & Gümüş, B. (2021). Yerel halkın gastronomi imajı ve yenilik korkusu algılarının yiyecek tüketim niyetine etkisi. *TURAR Turizm ve Araştırma Dergisi*, 10(1), 80-103.

- Çokuludağ, D. (2020). *The effect of food neophobia on tourist food consumption and preferences in Turkey* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Bilgi University, Graduate Programs Institute.
- Derinalp Çanakçı, S., & Birdir, K. (2020). The relation among food involvement, food variety seeking and food neophobia: A study on foreign tourists visiting Turkey. *Current Issues in Tourism*, 23(8), 917-928.
- Duman, E., Akçıl Ok, M., & Keser, A. (2020). Besin neofobisi ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(2), 157-161.
- Dursun, F. (2020). *Restoranlar bağlamında balık tüketimi: Planlı davranış kuramı ve yiyecek korkusu üzerinden bir inceleme* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Edwards, J. S. A., Hartwell, H. L., & Brown, L. (2010). Changes in food neophobia and dietary habits of international students. *Journal of Human Nutrition and Dietetics*, 23(3), 301-311.
- Elmas, C., & Kabaran, S. (2021). Food neophobia scale (FNS): testing the validity and reliability of the Turkish version in school-age children. *Progress In Nutrition*, 23(1), 1-10.
- Fischler, C. (1988). Food, self and identity. *Social Science Information*, 27, 275-293.
- Gençel, M. (2021). *Gıda neofobisi düzeyinin yiyecek seçim faktörleri ile ilişkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hwang, J., & Lin, T. N. (2010). Effects of food neophobia, familiarity, and nutrition information on consumer acceptance of Asian menu items. *Journal of Hospitality Marketing and Management*, 19(2), 171-187.
- İflazoğlu, N. (2019). *Unesco gastronomi şehirlerinde gastronomi turizmi ve yeni yiyecek deneme korkusu (food neophobia): Hatay ve Gaziantep örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Iflazoglu, N., & Birdir, S. S. (2020). Interest of local people in gastronomy tourism and their food neophobia: cases of Hatay and Gaziantep. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8(4), 2444-2461.
- Jasiulewicz, A., & Lemanowicz, M. (2016). Motives and barriers to the consumption of innovative food products by Polish and Ukrainian consumers. *Review of Innovation and Competitiveness*, 2(4), 57-70.
- Kaplan, A. (2018). *Gastronomi turistlerinin gıda seçiminde neofobi-neofili etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Keskin, E., & Sezen, N. (2020). Restoranları deneyimleyen misafirlerin neofobi ve neofili düzeylerinin belirlenmesi: Kapadokya örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 1592-1606.
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189.
- Loewen, R., & Pliner, P. (1999). Effects of prior exposure to palatable and unpalatable novel foods on children's willingness to taste other novel foods. *Appetite*, 32(3), 351-366.
- Mak, A. H., Lumbers, M., Eves, A., & Chang, R. C. (2012). Factors influencing tourist food consumption. *International Journal of Hospitality Management*, 31(3), 928-936.

- Mak, A. H., Lumbers, M., Eves, A., & Chang, R. C. (2013). An application of the repertory grid method and generalised procrustes analysis to investigate the motivational factors of tourist food consumption. *International journal of hospitality management*, 35, 327-338.
- Martinez, A. F. G. (2015). *Food in tourism: Exploring inherent influential factors in food decision processes of travelers* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Oklahoma State University.
- Olabi, A., Najm, N. E. O., Baghdadi, O.K., & Morton, J. M. (2009). Food neophobia levels of Lebanese and American college students. *Food Quality and Preference*, 20(5), 353-362.
- Ören, T., Üney, T., & Çölkesen, R. (Ed.). (2006). *Türkiye bilişim ansiklopedisi*. Papatya Yayıncılık.
- Özgen, L. (2014). Academicians' attitude towards "newfoods". *Food and Public Health*, 4(6), 259-265.
- Özer, E. Z., & Aksoy, M. (2018). Korku çekiciliğinin gıda korkusu üzerine etkisi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, (3), 359-369.
- Özgen, L., & Türkmen, F. (2018). Yeni yiyeceklere yaklaşım ölçeğinin geçerlenmesi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(2), 229-243.
- Öztürk, G. (2019). *Etnik gıdaya yönelik tutum ile kültürleşme, kültürel açıklık ve neofobi'nin ilişkisi: Samsun Gürcü mutfağı örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pliner, P. L., & Hobden, K. (1992). Development of a scale to measure the trait of foodneophobia in humans. *Appetite*, 19(2), 105-120.
- Pliner, P., Pelchat M., & Grabski, M. (1993). Reduction of neophobia in humans by exposure to novel foods. *Appetite*, 20, 111-123.
- Pulluk, E. (2022). Ön lisans öğrencilerinde yiyecek neofobisi üzerine nitel bir araştırma. *Turizm ve İşletme Bilimleri Dergisi*, 2(1), 38-51.
- Rızaoğlu, B., Ayazlar, R. A., & Gençer, K. (2013). Yiyecek deneyimiyle ilgili bireysel eğilimlerin sosyo-demografik özellikler açısından değerlendirilmesi: Kuşadası'na gelen yabancı turistler örneği. İçinde K. Karamustafa, Ö. Şanlıoğlu & K. Güllü (Eds.), 14. *Ulusal Turizm Kongresi Bildiri Kitabı* (ss. 669-687). Detay Yayıncılık.
- Saçılık, M. Y. (2019). Yaşam tarzı-gıda korkusu yerel gıda tüketimi üzerine etkisi. *II. International Conference on Empirical Economics and Social Science (ICEESS' 19) Bildiriler Kitabı* (ss. 1346-1362).
- Sahilli Birdir, S., İflazoğlu, N., & Birdir, K. (2020). Turizm öğrencileri arasında yeni yiyecek deneme korkusu. *Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi*, 24(2), 349-362.
- Sivrikaya, K. K. (2019). *Gıda neofobisi ve heyecan arama kişilik özelliklerinin yabancı turistlerin geleneksel Türk yemeklerini satın alma niyetine etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Soylu, A. G., Taştan, H., Katranbayırı, F., & Aslantürk, E. (2021). Tüketicilerin sokak lezzetlerine yaklaşımlarının neofobi tutumları açısından değerlendirilmesi. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 151-167.

- Sünnetçioğlu, A. (2018). *Seyahat yaşam tarzı, kültürel duyarlılık ve yeni yemekleri deneme korkusunun yerel yemek tercihine etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şengel, T., Karagöz, A., Cetin, G., Dinçer, F. I., Ertugral, S. M., & Balık, M. (2015). Tourists' approach to local food. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 195, 429-437.
- Şimşek, İ. (2021). *Yaş gruplarına göre beslenme davranışı ve yeni yiyecek deneme korkusuna etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- ULAKBİM, (t.y.). Bibliyometrik Analiz, <https://cabim.ulakbim.gov.tr/bibliyometrik-analiz/bibliyometrik-analiz-sikca-sorulan-sorular/>, Erişim: 20.11.2021.
- Üzülmez, M., & Akdağ, G. (2018, Eylül). Yeni yiyecek deneyimleme korkusuna yönelik kavramsal bir inceleme. İçinde K. Birdir, E. Karadeniz, L. Koşan, B. Dönmez, O. Güler, A. Dalgıç, S. Benli & F. Günay (Eds.), 2. *Uluslararası Turizmin Geleceği Kongresi: İnovasyon, Girişimcilik ve Sürdürülebilirlik Kongresi (Futourism) Bildiri Kitabı* (ss. 83-89).
- Üzülmez, M. (2018). *Yabancı turistlerin türk mutfağı seçim motivasyonlarının neofobi ve neofili düzeylerine göre incelenmesi: İstanbul'da bir araştırma* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Üzülmez, M., & Akdağ, G. (2020). Yabancı turistlerin Türk mutfağı seçim motivasyonlarının neofobi ve neofili eğilimlerine göre incelenmesi: İstanbul'da bir araştırma. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 17(3), 540-552.
- Tuorila, H., Meiselman, L., Bell, R., Cardello, A. V., & Johnson, W. (1994). Role of sensory and cognitive information in the enhancement of certainty and liking for novel and familiar foods. *Appetite*, 23, 231-246.
- Wadolowska, L., Zielinska, E. B., & Czarnocinska, J. (2008). Food choice models and their relation with food preferences and eating frequency in the Polish population: POFPRES study. *Food Policy*, 33(2), 122-134.
- Yıldız, E. (2019). *Yiyeceklerle ilgili kişilik özellikleri, sağlıklı yiyecek seçimi, sağlık değeri ve lezzet davranışı ilişkisi: Kayseri'deki restoranların müşterileri üzerinde bir araştırma* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, G. (2021). *Gastronomik deneyim, yiyecek imajı ve otantizmin turistlerin yerel yiyecek tüketim niyetine etkisi: Yiyecek korkusunun düzenleyici rolü* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yiğit, S., & Doğdubay, M., (2017). Gastronomi eğitimi alan öğrencilerde yiyecekte yenilik korkusu (foodneophobia): Balıkesir Üniversitesi örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 5(Özel sayı 2), 162-168.
- Yiğit, S. (2018). *Etnik mutfak ürünlerinin tercihinde neofobinin etkisi (karşılaştırmalı bir uygulama)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yiğit, S., & Doğdubay, M. (2020). Tüketicilerin yiyecekte yenilik korkusu düzeyleri üzerine bir araştırma. *Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research*, 4(1), 1-16.

Yücel, E. K. (2020). Neofobinin (Yenilik korkusunun) hedonik tüketim üzerine etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 21(1), 31-45.

Yücel, E. K. (2021). Yenilik korkusu ölçeğinin doğrulanması çalışması: İzmir ilinde bir uygulama. *Bitlis Eren Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Akademik İzdüşüm Dergisi*, 6(1), 163-174.

